

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О. І. Іваницький

ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Методичні рекомендації до семінарських занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності А1 Освітні науки освітньо-професійної програми
«Організація освітнього середовища»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №12 від 01.07.2025

Запоріжжя

2025

УДК 37.013(075.8)

I 18

Іваницький О. І. Експертна діяльність в галузі освіти: методичні рекомендації до семінарських занять для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності А1 Освітні науки освітньо-професійної програми «Організація освітнього середовища». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 45 с.

У виданні подано методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з курсу «Експертна діяльність в галузі освіти». Розроблено плани до вивчення тем, що супроводжуються метою семінарського заняття та методичними рекомендаціями до опрацювання кожної теми. Також стосовно кожної теми запропоновано питання і тести для самоконтролю та система завдань, обов'язкових для виконання всіма здобувачами вищої освіти. Видання містить методичні рекомендації для виконання індивідуального завдання з курсу.

Методичні рекомендації до семінарських занять покликані надати дієву допомогу майбутнім магістрам освітніх наук в опрацюванні навчального матеріалу і наборі рейтингових балів.

Для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності А1 Освітні науки освітньо-професійної програми «Організація освітнього середовища».

Рецензент

А. М. Андрєєв, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та прикладної фізики Запорізького національного університету

Відповідальний за випуск

І. В. Козич, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

ЗМІСТ

Передмова	4
Змістовий модуль 1. Експертна діяльність в освіті	7
Тема 1. Експертна діяльність в освіті: цілі, завдання, зміст, об'єкти і суб'єкти. Етичні аспекти експертизи	7
Тема 2. Організаційні форми і методи експертної діяльності в освіті	13
Змістовий модуль 2. Діяльність експерта в галузі освіти	21
Тема 3. Експертиза і консультування у структурі професійної діяльності фахівця в галузі освіти	21
Тема 4. Ролі, функції та базові компетентності експерта в галузі освіти	27
Рекомендована література	34
Перелік використаної літератури	36
Індивідуальні завдання	37
Контрольні запитання з дисципліни	39
Глосарій	40

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Експертна діяльність в галузі освіти» посідає особливе місце у професійній підготовці майбутніх магістрів освітніх наук до фахової діяльності. Дисципліна вивчається у другому семестрі, на її вивчення відводиться 3 кредити ЄКТС (90 годин), з яких 16 годин - лекції, 8 годин – семінарські заняття і 66 годин відводиться на самостійну роботу магістрантів. По завершенню курсу магістранти здають екзамен.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів теоретичних знань, практичних умінь і навичок, істотних для здійснення експертної діяльності та консультативної допомоги у сфері освіти, включаючи оцінювання освітніх програм, педагогічних процесів, якості освіти та управлінських рішень у закладах освіти.

У межах дисципліни здобувач освіти має опанувати системою теоретико-методологічних знань щодо змісту ключових понять курсу та їх основних характеристик; методологічних підходів, функцій, принципів, форм, методів, технологій, методики експертної діяльності в галузі освіти. Передбачено розвиток толерантності та відкритості до прийняття ідей інших осіб із дотриманням основоположних етичних засад, критичного мислення і стійкої потреби в здобутті нових знань у галузі теорії, методики і практики експертної діяльності в галузі освіти.

Під час вивчення дисципліни «Експертна діяльність в галузі освіти» магістранти повинні опанувати комплексом загальних і спеціальних компетентностей:

- ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- ЗК 10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- СК 4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.

- СК 7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

- СК 12. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах освіти відповідно до правових норм, діяти у відповідності до принципів академічної доброчесності..

У разі успішного опанування цими компетентностями на завершення курсу здобувач зможе досягти таких програмних результатів навчання:

- РН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно- тематичну дискусію.

- РН 10. Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

- РН 11. Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.

- РН 12. Знати сутність базових понять, категорій освіти дорослих; розуміти можливості акмеологічних, лідерських, діагностичних, розвивальних, освітніх технологій роботи зокрема, з дорослим контингентом.

Інтерактивний формат дисципліни спонукатиме магістрантів до підвищення рівня інформаційної компетентності та опрацювання способів наукового мислення у контексті готовності аналізувати, інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати інформацію в процесі освітньої та наукової діяльності.

У структурі освітньо-професійної програми «Організація освітнього середовища» цей курс ґрунтується на вивченні таких дисциплін як «Сучасні дидактичні системи», «Професійна етика та педагогічна майстерність», «Методологія науково-педагогічних досліджень», «Методика викладання у вищій школі» та пов'язаний з дисциплінами «Педагогічна інноватика»,

«Інформаційно-цифрові технології в роботі організатора освітнього середовища». Набуті під час його вивчення компетентності знаходять своє застосування під час написання кваліфікаційної роботи.

Методичні рекомендації до семінарських занять покликані надати дієву допомогу майбутнім магістрам освітніх наук в опрацюванні навчального матеріалу і наборі рейтингових балів..

Семінарське заняття містить *питання*, які необхідно розглянути на занятті, та завдання, які повинні виконати студенти, зокрема, розгляд педагогічних ситуацій, написання есе, підготовка презентацій.

Магістранти готують у електронному вигляді короткі конспективні повідомлення по кожному питанню. Одне з питань, на вибір студента, готується розширено у вигляді презентації. На занятті виступ студента супроводжується презентацією, яка не повинна дублювати весь виступ, а містити вузлові моменти виступу. Презентацію не можна переобтяжувати текстом, вона повинна містити схеми, таблиці, ілюструватися картинками. Виступ студента повинен тривати не більше 10 хвилин. Після викладу матеріалу магістрант повинен розкрити методичні і технічні особливості презентації.

Розгляд експертної ситуації проводиться у вигляді її аналізу з опорою на матеріал теми, що вивчається, і пропонованих варіантів вирішення цієї ситуації.

Файли підготовлених питань, презентації викладаються на сторінці дисципліни в MOODLE у папку «Виконані завдання до практичного заняття».

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТІ

ТЕМА 1. ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТІ: ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ, ОБ'ЄКТИ І СУБ'ЄКТИ. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКСПЕРТИЗИ

Мета: сформувати у здобувачів уявлення про експертизу та експертну діяльність в освіті. Вивчити принципи, цілі, завдання, зміст експертної діяльності в освіті та її етичні аспекти.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Зміст поняття «експертиза». Поняття «експертиза в освіті».. Поняття «експертна діяльність в освіті».
2. Предмет експертизи. Види, функції, принципи. Типологія експертиз.
3. Завдання експерта у галузі освіти відповідно до напрямку діяльності.
- 4.. Об'єкти і суб'єкти експертизи в освіті
5. Етика і етикет у професійній діяльності.

Ключові слова: експертиза, експертна діяльність в освіті, предмет експертизи, зміст експертної діяльності, етика у професійній діяльності, суб'єкт експертної діяльності.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

Під час підготовки до *першого питання* семінарського заняття ознайомтеся з визначенням понять «експертиза» та «експертиза в освіті».. Експертиза - це процес дослідження певних питань або справ фахівцем-експертом, який використовує спеціальні знання для отримання висновку. Вона

розглядається, як інструмент управлінської діяльності, що визначає можливості і перспективи реалізації освітнього процесу. Етимологія поняття «експерт» (від лат. *expertus* - досвідчений) вказує, що це компетентна особа, яка запрошується у спірних питаннях. Експертиза в освіті передбачає дослідження фахівцями (експертами) ступеня відповідності педагогічних систем (об'єктів, явищ, процесів) певним нормам, стандартам. Тому названа процедура включає застосування комплексу науково-обґрунтованих, нормативно-правових дій та операцій, необхідних для отримання об'єктивного судження про якість досліджуваного об'єкта. У цьому контексті експертна діяльність в освіті розглядається як діяльність педагогічних та науково-педагогічних працівників, які мають спеціальні знання та досвід у сфері освіти, для проведення аналізу, оцінювання та надання обґрунтованих висновків щодо різних аспектів освітньої діяльності, зокрема для сертифікації, проведення інституційного аудиту чи участі у процесах забезпечення якості освіти. Необхідно звернути увагу на той факт, що експертизу часто ототожнюють з моніторингом, діагностикою, аудитом, інспектуванням. Але варто зауважити, що ці поняття мають суттєві відмінності. Зокрема, основне призначення моніторингу полягає у попередженні збоїв у ефективному функціонуванні об'єкта. Моніторинг підтримує функціонування об'єкта, у той час як експертиза підтримує його розвиток. Під час розгляду етики у професійній діяльності відзначаємо її як систему моральних норм, правил поведінки та принципів, що регулюють взаємодію фахівця з колегами, керівництвом, клієнтами та суспільством у процесі виконання професійних обов'язків.

Готуючись до відповіді на *друге питання*, необхідно звернутися до предмету педагогічної експертизи, яким є не встановлення відповідності її результатів певним нормам, а сам процес діяльності і його зміни як в галузі педагогічної діяльності, так і в галузі управління освітніми процесами. Функціями експертизи є гуманістична (розкриває і обґрунтовує унікальність педагогічного досвіду); соціальна (виявляє значимість інноваційного досвіду, визначає статус педагога); діагностична; прогностична; корекційна;

мотиваційна; оцінна (контрольно-оцінна); навчальна. Стосовно типології експертиз необхідно зазначити, що дослідники виокремлюють 15 типів експертизи, які поділяють на 4 блоки. Перший блок утворюють форми експертизи, основним джерелом інформації яких є тестування та інші види оцінки: національні програми оцінювання, основна мета яких полягає у фіксуванні рівня знань, вмінь та навичок учнів або студентів з певних дисциплін; міжнародні програми оцінювання, прикладами яких є дослідження PISA, TIMSS; звіти про діяльність школи; системи моніторингу учнів та студентів, які стосуються макрорівнів освітньої системи; внутрішня експертиза на основі зовнішніх оцінок; система іспитів. Другий блок представлений двома видами експертизи, які базуються на статистичних управлінських даних: системами управлінської інформації в рамках всієї системи освіти; шкільними системами управлінської інформації, які представляють собою комп'ютерну мережу з базою даних та програмним забезпеченням, які дозволяють зберігати, аналізувати та використовувати дані. Третій блок – експертиза програм. Четвертий блок - різні форми викладацької експертизи.

По *третьому питанню* зазначимо, що завданнями експертизи у загальному плані є:

- Дослідження реальної картини ходу педагогічного процесу;
- Аналіз результатів та наслідків педагогічного процесу, в тому числі відстрочених;
- Виявлення сильних і слабких сторін конкретного педагогічного процесу;
- Визначення перспектив педагогічного процесу;
- Підвищення якості педагогічного процесу;
- Зростання професійної компетентності педагога;
- Підвищення авторитету педагога і престижу педагогічної професії в очах учнів, батьків, суспільства в цілому.

Завдяки розвитку інформаційних технологій та використанню методів статистики і математичного аналізу як інструментів експертизи поширення набув метод групових експертних оцінок. З його допомогою встановлюється відповідність реального освітнього процесу встановленим вимогам, нормам і стандартам. Нині експертиза розглядається, як системне гуманітарне дослідження, що надає можливість більш широкого застосування методів і прийомів аналітичної діяльності. Завдяки цьому розширюються можливості експертів.

Під час розгляду *четвертого питання* необхідно дати визначення об'єктів експертизи як освітніх явищ, процесів, результатів, документів, матеріалів або систем, які здійснюють оцінювання з точки зору їх якості, відповідності стандартам або доцільності впровадження. До об'єктів експертизи можуть належати:

- Освітні програми та навчальні плани.
- Підручники, навчально-методичні посібники та інші матеріали.
- Рівень підготовки здобувачів освіти (учнів, студентів).
- Діяльність педагогів, викладачів і закладів освіти.
- Освітні проекти, інновації та технології.
- Якість освітніх послуг та їх відповідність державним стандартам.
- Управлінські процеси в закладах освіти.

Суб'єктами експертизи є фізичні або юридичні особи, які розуміють експертну діяльність, беруть участь у проведенні експертизи, організовують її або є замовниками.

Основні суб'єкти: експерти, замовники експертизи, організатори експертизи, учасники експертизи (зацікавлені сторони). Необхідно більш детально зупинитися на описі основних суб'єктів.

Для підготовки відповіді на *п'яте питання* необхідно звернути увагу на той факт, що етичні засади експертної діяльності визначаються її принципами та цінностями, які сповідують експерти, а також забезпеченням

конфіденційності, прозорості в експертизі освітнього середовища. Основні принципи професійної діяльності експерта:

- 1) прозорості і відкритості;
- 2) об'єктивності і неупередженості;
- 3) чесності і справедливості;
- 4) академічної доброчесності;
- 5) сумлінності і відповідальності;
- 6) конфіденційності;
- 7) незалежності та несприйняття корупційних форм поведінки.

Цінності забезпечуються дотриманням академічної доброчесності, гуманізму, демократизму, поваги до прав і свобод людини, верховенства права. Конфіденційність забезпечується збереженням персональних даних учасників та готовністю до індивідуального вирішення проблем без розголошення інформації. Прозорість в експертизі освітнього середовища полягає у доступі суб'єктів експертизи до повної прозорої інформації, максимальної публічності, залученні всіх суб'єктів освітнього процесу та представників громади, засновника або уповноваженої особи, відкритістю (урахування думки громадськості).

Питання для самоконтролю

1. Поясніть зміст поняття «експертна діяльність в освіті».
2. Назвіть структурні компоненти експертної діяльності. Дайте їм коротку характеристику.
3. У чому полягає відміна між суб'єктом та об'єктом експертної діяльності?
4. Які головні завдання експертної діяльності в освіті?
5. Чим етика експертної діяльності в освіті відрізняється від етикету?

Тести для самоконтролю

1. Експерт, •консультант,•аналітик, •розробник – це

Виберіть одну відповідь:

- А. функції експерта;
- Б. суб'єкти експертизи;
- В. ролі експерта в галузі освіти;
- Г. види експертів.

2. Чи правильним є твердження: «Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність»?

- А. Ні.
- Б. Так.
- В. Твердження не дає можливості обрати однозначну відповідь.
- Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

3. Яка функція експертизи спрямована на виявлення потенційних можливостей, проблем, невикористаних ресурсів?

- А. гуманістична;
- Б. оцінна;
- В. розвивальна;
- Г. корекційна.

4. У процесі експертизи учень являє собою...

- А. сферу експертизи;
- Б. замовника експертизи;
- В. об'єкт експертизи;
- Г. суб'єкт експертизи.

5. Освітні програма, підручники, навчально-методичні посібники відносять до ... А. предмету експертизи;

- Б. функцій експертизи;
- В. суб'єктів експертизи;
- Г. об'єктів експертизи.

Виконайте завдання 1, 2

Завдання 1. Підготувати конспект з питань плану заняття, одне з питань розкрити поглиблено з презентацією (не менше 8 слайдів).

Завдання 2. Підготувати для обговорення на занятті опис ситуації етичного характеру, з якою може стикнутись експерт в галузі освіти.

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 1».

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТІ.

Мета: Вивчити організаційні форми експертизи в освіті, групи, види експертних методів та особливості їх застосування.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Відбір організаційних форм та методів експертної діяльності.
2. Підготовка інструментарію для проведення експертизи.
3. Технологія проведення експертизи.
4. Статистичний аналіз результатів.
5. Підготовка звіту за результатами експертного оцінювання.

Ключові слова: організаційні форми експертизи в освіті, експертна оцінка, метод експертної оцінки, індивідуальні експертні методи, колективна експертна оцінка.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

.

Відповідь на *перше питання* необхідно :розпочати з переліку організаційних форм експертної діяльності, які охоплюють акредитаційну, атестаційну, наукову та педагогічну діяльність, що передбачає залучення експертів з відповідними знаннями та досвідом для оцінки якості освітніх програм, освітньої діяльності закладів освіти, а також для проведення наукових досліджень та моніторингу. Таких форм досить багато, зокрема, до них відносяться:

- Інституційний аудит;
- Науково-методична експертиза;
- Психолого-педагогічна експертиза;
- Комплексна гуманітарна експертиза;
- Атестація та сертифікація вчителів;
- Ліцензійні вимоги до науково-педагогічних працівників;
- Акредитаційна експертиза.

Необхідно охарактеризувати ці організаційні форми. Наприклад, інституційний аудит розглядаємо як зовнішнє оцінювання роботи школи, під час якого незалежні експерти оцінюють освітні і управлінські процеси та дотримання закладом освіти вимог законодавства. Аудит є новою для України процедурою вивчення освітньої діяльності школи, яка прийшла на зміну державній атестації шкіл. Під час інституційного аудиту оцінюють: освітнє середовище; систему оцінювання здобувачів освіти; педагогічну діяльність; управлінські процеси.

Експертні методи - методи, засновані на думках експертів у даній галузі знань з наступною обробкою отриманих результатів з метою виявлення основних критеріїв і тенденцій, властивих об'єкту. Експертні методи розділяються на два підкласи: 1) прямі експертні оцінки; 2) експертні оцінки зі зворотним зв'язком. Прямі експертні оцінки будуються за принципом одержання і обробки незалежної узагальненої думки колективу експертів (чи

одного з них) при відсутності впливу на кожного експерта думок іншого експерта і всього колективу. Експертні оцінки зі зворотним зв'язком у тому чи іншому вигляді реалізують принцип зворотного зв'язку на основі впливу на оцінку експертної групи (одного експерта) думок, що отримані раніше від цієї групи.

На сьогоднішній день існує велика кількість апробованих методів педагогічної експертизи. Основними є: Індивідуальна експертна оцінка, Морфологічний експертний метод; Рейтинг; Метод самооцінки; Метод педагогічного консилиуму; Метод групових експертних оцінок. Індивідуальні експертні оцінки ґрунтуються на використанні думок фахівців в певній сфері незалежно одне від одного. Вживаються в основному два методи індивідуальної експертної оцінки: інтерв'ю та аналітичні записки. Необхідно охарактеризувати ці методи.

Друге питання присвячене підготовці інструментарію для проведення експертизи, Ця включає збір необхідних матеріалів, визначення типу експертизи та формулювання питань до експерта, а також залучення кваліфікованого експерта чи установи. Інструментарій може варіюватися залежно від предмету експертизи, наприклад, для почеркознавчої експертизи потрібні зразки почерку, а для експертизи авторських прав – твори та матеріали, що свідчать про порушення. Можна виділити такі етапи підготовки інструментарію:

1. *Визначення мети та завдань експертизи.* На цьому етапі чітко формулюється, що саме буде оцінюватися. Наприклад, вивчення якості навчальних програм, ефективності методик викладання або рівня знань учнів. Від цього залежить вибір конкретних методів та інструментів.

2. *Розробка інструментів.* Після визначення мети, створюються безпосередні інструменти для збору інформації. Це можуть бути: *Анкети та опитувальники* для збору кількісних даних від великої кількості людей (учнів, вчителів, батьків). *Тести та контрольні роботи* для оцінювання знань, умінь та навичок учнів. *Чек-листи та карти спостереження* для фіксації процесу

уроку або поведінки учасників освітнього процесу. *Сценарії інтерв'ю та фокус-груп* для отримання якісних, глибинних даних та думки учасників.

3. Апробація та валідація. Це критично важливий етап. Апробація — це пробне використання інструментарію на невеликій групі, щоб виявити його слабкі місця, незрозумілі формулювання та технічні помилки. Валідація — це перевірка, чи справді інструмент вимірює те, що він має вимірювати. Наприклад, чи тест на знання історії дійсно оцінює знання історії, а не лише вміння швидко читати.

4. *Корекція та адаптація*. За результатами апробації та валідації ви вносите зміни до інструментів. Можливо, доведеться переформулювати деякі питання, змінити порядок завдань або додати нові елементи.

5. *Розробка методичних рекомендацій*. Для забезпечення єдності підходу, особливо коли в експертизі бере участь кілька фахівців, потрібно розробити чіткі інструкції щодо використання інструментарію. Ці рекомендації повинні містити правила заповнення, інтерпретації результатів та інші важливі деталі.

На завершення цього питання доцільно навести приклади експертного інструментарію в освіті.

Готуючись до відповіді на *третьє питання* семінару, необхідно відзначити, насамперед, що технологія проведення експертизи в освіті становить собою чітко визначену послідовність дій та процедур, які забезпечують системну та об'єктивну оцінку певного об'єкта в освітній сфері. На відміну від інструментарію, який є набором засобів (анкети, тести), технологія — це алгоритм їх застосування, що охоплює весь процес від планування до підбиття підсумків. Технологія проведення експертизи в освіті — це чітко визначена послідовність дій та процедур, які забезпечують системну та об'єктивну оцінку певного об'єкта в освітній сфері. На відміну від інструментарію, який є набором засобів (анкети, тести), технологія — це алгоритм їх застосування, що охоплює весь процес від планування до підбиття підсумків.

Етапи технології проведення експертизи

Процес експертизи в освіті зазвичай складається з трьох основних етапів:

Підготовчий етап. Це найважливіший етап, що визначає успіх усієї експертизи. На ньому виконуються такі кроки: Визначення мети: Чітке формулювання, що саме потрібно оцінити (наприклад, якість освітньої програми, рівень професійної компетентності вчителя тощо). Формування експертної групи: Підбір кваліфікованих фахівців, які мають відповідні знання та досвід у досліджуваній галузі. Розробка критеріїв оцінювання: Створення системи показників, за якими буде здійснюватися оцінка. Наприклад, для оцінки уроку це можуть бути «інтерактивність», «використання сучасних технологій», «зворотний зв'язок з учнями». Підготовка інструментарію: Розробка або адаптація конкретних інструментів, про які йшлося в попередній відповіді (анкети, чек-листи, тести). Планування роботи: Створення детального плану, що включає терміни, відповідальних осіб та порядок проведення всіх процедур.

Основний (практичний) етап. На цьому етапі відбувається безпосередній збір інформації. Це може включати: Аналіз документації: Вивчення навчальних планів, програм, методичних посібників та інших документів, що стосуються об'єкта експертизи. Спостереження: Відвідування навчальних занять, заходів або інших процесів, які є предметом оцінки. Опитування: Проведення анкетування, інтерв'ю та фокус-груп з усіма учасниками освітнього процесу (учнями, вчителями, адміністрацією, батьками). Тестування: Використання розроблених тестів для оцінки знань, умінь та навичок. Збір додаткової інформації: Збір і аналіз інших даних, що можуть бути корисними для об'єктивного оцінювання.

Аналітичний та підсумковий етап. На цьому етапі зібрані дані аналізуються та формується кінцевий результат. Обробка та аналіз даних: Систематизація всієї зібраної інформації (якісної та кількісної) за визначеними критеріями. Формулювання експертного висновку: На основі аналізу експертна група готує звіт, де фіксуються виявлені переваги та недоліки, а також формулюються аргументовані судження про стан об'єкта експертизи.

Підготовка рекомендацій: Розробка конкретних пропозицій для вдосконалення оціненого об'єкта (наприклад, рекомендації щодо коригування навчальної програми або покращення методики викладання). Презентація результатів: Ознайомлення замовника та інших зацікавлених сторін з результатами експертизи.

У четвертому питанні необхідно звернути увагу на те, що статистичний аналіз результатів можна суттєво прискорити і полегшити шляхом застосування спеціальних статистичних програм, зокрема, вбудованих в табличний процесор Excel статистичних формул і критеріїв. При цьому необхідно звернути увагу на кілька ключових аспектів, щоб забезпечити достовірність та коректність висновків.

1. *Тип даних та їх обробка:* а) Якісні та кількісні дані. Експертиза часто включає як кількісні дані (наприклад, бали тестів), так і якісні (відповіді на відкриті питання, спостереження). Важливо вибрати відповідні методи для аналізу кожного типу. Кількісні дані аналізуються за допомогою математичної статистики, тоді як для якісних даних застосовують контент-аналіз, категоризацію та пошук закономірностей. б) *Шкали вимірювання.* Звертайте увагу на тип шкали, в якій представлені дані (номінальна, порядкова, інтервальна, шкала відношень (пропорційна)). Від цього залежить вибір статистичних критеріїв. Наприклад, для порядкових шкал (ранжування) не можна використовувати середнє арифметичне.

2. *Репрезентативність вибірки.* Переконайтесь, що ваша вибірка (учні, вчителі, школи) дійсно відображає всю генеральну сукупність. Якщо вибірка нерепрезентативна (наприклад, включає лише школи з високими показниками), результати можуть бути необ'єктивними і не можуть бути узагальнені на всю систему. *Обсяг вибірки.* Малий обсяг вибірки може призвести до статистично незначущих результатів. Необхідно, щоб вибірка була достатньою для застосування обраних статистичних методів.

3. *Надійність та валідність інструментарію.*

4. *Вибір методів аналізу та інтерпретація результатів.*

По *п'ятому питанню* необхідно зазначити, що ідготовка звіту за результатами експертного оцінювання в освіті передбачає структурування документа, який містить аналіз зібраних даних, виявлені сильні та слабкі сторони, рекомендації для покращення освітньої діяльності, а також висновок експертів. Важливо дотримуватися чіткої структури, включаючи вступну, дослідницьку та заключну частини, і чітко відобразити суть проведеного дослідження та отримані результати. Основні кроки підготовки звіту: *визначення мети та завдань; збір та аналіз даних; структурування звіту* (Вступна частина: Містить мету оцінювання, об'єкт дослідження, методи та критерії оцінювання; Дослідницька частина. Подання зібраних даних, їх аналіз та опис виявлених фактів. Висновок (заклучна частина): Формулювання основних висновків, виділення сильних та слабких сторін оцінюваної діяльності, конкретні рекомендації для покращення); *оформлення рекомендацій* (рекомендації мають бути спрямовані на вирішення виявлених проблем та базуватися на результатах проведеного дослідження).

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові засади експертної діяльності?
2. Назвіть організаційні форми експертизи в освіті.
3. Які види методів експертних оцінок ви знаєте?
4. У чому полягає зміст індивідуальних експертних методів?
5. Розкрийте особливості колективних експертних методів.

Тести для самоконтролю

1. Науково-методична експертиза є ...

- А. організаційною формою експертизи;
- Б. індивідуальним експертним методом;
- В. методом колективних експертних оцінок;

Г. методом експертизи.

2. Оцінювання освітнього середовища є напрямом здійснення...

А. акредитаційної експертизи;

Б. інституційного аудиту;

В. атестації педагогів;

Г. сертифікації педагогів.

3. Що з переліченого не відноситься до організаційних форм експертизи?

А. Інституційний аудит.

Б. Групове консультування.

В. Науково-методична експертиза.

Г. Атестація та сертифікація вчителя.

4. Що оцінюють під час інституційного аудиту?

А. Знання учнів.

Б. Освітнє середовище.

В. Педагогічну діяльність.

Г. Управлінські процеси.

5. Експерти вивчають матеріали, що розміщені на сайті закладу...

А. за 30 днів до початку проведення інституційного аудиту;

Б. за 10 днів до акредитаційної експертизи;

В. за 10 днів до початку проведення інституційного аудиту;

Г. за 10 днів до початку сертифікації педагога.

Виконайте завдання 1.

Завдання 1. Підготувати конспект з питань плану заняття, одне з питань розкрити поглиблено з презентацією (не менше 8 слайдів).

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 2».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКСПЕРТА У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

ТЕМА 3. ЕКСПЕРТИЗА І КОНСУЛЬТУВАННЯ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ.

Мета: формування майстерності організації освітнього процесу, вивчення форм і методів педагогічної творчості учителя, особливостей навчально-методичної роботи як обов'язкового компонента педагогічної майстерності.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Освіта як об'єкт експертизи.
2. Особливості науково-педагогічної та гуманітарної експертизи.
3. Особистісно орієнтоване консультування в освіті.
4. Управлінське консультування.
5. Експерт у галузі освіти як фахівець у цій галузі.

Ключові слова: консультування, наукова експертиза, гуманітарна експертиза, особистісно орієнтоване консультування, психологічне консультування, управлінське консультування.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При опрацюванні *першого питання* насамперед необхідно зазначити, що для ефективного розвитку освіта потребує фахівців, здатних об'єктивно й конструктивно оцінювати її зміст, якість освітніх послуг та освітнього середовища. Такі експерти мають надавати консультації педагогічним працівникам усіх рівнів і типів закладів. У період стрімких трансформацій суспільства освіта має стати беззаперечним об'єктом експертизи та

консультування. Це дозволить суспільству розкрити весь потенціал людських ресурсів і досягти бажаного рівня розвитку на всіх його рівнях. Об'єктом експертизи в освіті, як правило, є освітні явища, процеси, результати, документи, матеріали або цілісні системи. Їх оцінюють з погляду якості, відповідності стандартам або доцільності впровадження.

Експертизі також підлягають організаційні зміни в освітніх установах та їх взаємозв'язок зі змістом та якістю інновацій. Під організаційними змінами розуміють:

- зміни в організаційній структурі (поява нових посад, підрозділів, зміна зв'язків між ними);
- зміни в організаційних процесах (зміна схеми комунікації та координації, розподіл повноважень, ланцюжок прийняття управлінських рішень, процедури формалізації).

Під час підготовки відповіді на *друге питання* необхідно усвідомити, що У сфері освіти виділяють такі напрями наукової експертизи : • 1) освітніх проєктів, що здійснюються під егідою ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ; 2) регіональних (європейських, азійських тощо) та національних освітніх проєктів; 3) тенденцій розвитку або змін змісту освіти; 4) освітніх реформ на різних рівнях освітніх систем; 5) окремих програм, направлених на вирішення освітніх проблем; 6) закладів освіти й центрів неформальної та інформальної освіти; 7) підручників, посібників, методичних матеріалів тощо; • 8) систем оцінювання знання; • 9) психічного та фізичного здоров'я учнів; 10) підготовки кадрів (у тому числі експертів) для освітньої сфери; 11) освітніх ресурсів, інтернет-ресурсів та підручників.

Сутність науково-педагогічної експертизи розкривають три значення:

- розгляд, дослідження педагогічних явищ, процесів, проблем, результатів педагогічної діяльності, а також прогнозування розвитку системи освіти, експертна оцінка альтернативних рішень і визначення найкращих варіантів організації освітнього процесу з метою поліпшення якості та

відновлення змісту освіти, надання консультативної допомоги авторам і колективам освітніх закладів;

- комплекс науково-дослідних процедур, спрямованих на одержання від експертів інформації, її аналіз та узагальнення з метою прийняття компетентних рішень у царині управління закладами освіти;

- показник професійної компетентності педагогічного колективу.

Основне трактування гуманітарної експертизи пов'язане з тим, що повноцінне вивчення освітнього середовища здійснюється за базовими, первинними -гуманітарними, загальнолюдськими критеріями, які в кожному окремому випадку повинні доповнюватися частковими, вторинними показниками: рівнем знань і вмінь, рівнем розвитку окремих психічних функцій тощо. Власне, доповнюватись, а не підмінюватись. Гуманітарна експертиза передбачає не тільки залучення компетентних та авторитетних осіб, а й використання статистичних даних і точних діагностичних методик. При організації експертизи в першу чергу увага приділяється організації діалогу та дотримання етики. Гуманітарна експертиза не визнає абсолютної однозначності оцінок і категоричності висновків.

Щодо *третього питання* потрібно відзначити, що педагогічне консультування – це надання кваліфікованим фахівцем (консультантом) у галузі освіти консультаційної послуги керівникам і педагогічним працівникам закладів і установ освіти, різним релевантним групам населення із питань професійної педагогічної діяльності та розвитку, інформаційної підтримки, допомоги, виявлення й аналізу професійних або педагогічних проблем і розроблення рекомендацій для їх вирішення, а також сприяння реалізації цих рекомендацій. Особистісно орієнтоване консультування покликане допомогти педагогу/ керівнику закладу освіти у його особистісному зростанні, завдяки якому він сам вирішує власні професійні проблеми. Принципи консультування в межах особистісно орієнтованого підходу є:

- 1) віра в конструктивну і творчу мудрість людини;

2) повага до людини та підтримка її прагнення до особистісної самореалізації й досконалості;

3) переконаність в соціально-особистісній природі засобів, спроможних актуалізувати конструктивний особистісний потенціал людини в процесах міжособистісного спілкування;

4) для особистісного розвитку і особистісної змінюваності ЛЮДИНІ необхідні й достатні три умови міжособистісного спілкування, такі як безумовне позитивне прийняття іншими, активне емпатійне слухання та конгруентне самовираження в спілкуванні.

При опрацюванні *четвертого питання* необхідно звернути увагу на те, що управлінське консультування – це професійна діяльність, яка полягає у наданні незалежних і об'єктивних порад та технічної допомоги кваліфікованими спеціалістами закладам освіти з метою сприяння останнім у визначенні та дослідженні управлінських проблем, пошуку їх оптимальних рішень, методології впровадження рекомендацій. Управлінське консультування дозволяє:

- - ідентифікувати та аналізувати управлінські проблеми і можливості;
- - пропонувати альтернативні варіанти вирішення цих проблем;
- - надавати допомогу в реалізації рекомендацій та впровадженні конструктивних змін, що визнані доцільними.

Управлінське консультування обумовлюється закономірностями розвитку управління соціальними системами і містить вивчення їх інтелектуального потенціалу, матеріально-технічного ресурсу, науково-інформаційного механізму діяльності (принципи, мета, мотиви, методи тощо), функціональної структури (організаційні форми, функції) та процесу (організація, планування, контроль, прийняття управлінського рішення).

Під час підготовки відповіді на *п'яте питання* необхідно звернути увагу, що існують загальні вимоги, які висуваються до професійної компетентності експерта у галузі освіти. Ці вимоги складають п'ять умовних груп:

1. Особисті якості експерта: особистісна зрілість; порядність, моральна зрілість; креативність та евристичність, готовність до нових відкриттів і роботи в нових для себе ситуаціях; толерантність; здатність до децентрації, до бачення ситуації з різних точок зору; спостережливість; інтуїція, «чуття» гуманітарних проблем; тактовність, делікатність; незалежність, принциповість, здатність не піддаватись тиску інших людей і груп.

2. Комуникативна компетентність: • повага та уважність до співрозмовника; • здатність налагоджувати контакти; здатність слухати і чути; • емпатія; мистецтво допомогти співрозмовнику висловити свою думку; здатність адекватно виражати власну позицію; комуникативна гнучкість і конструктивність; здатність працювати «в команді».

3. Методологічна та методична грамотність: знання методології експертування; розуміння специфіки гуманітарної парадигми; володіння основними методами гуманітарного пізнання, готовність до їх адекватного застосування; здатність обирати, модифікувати і розвивати методи дослідження з врахуванням конкретних задач та умов експертизи.

4. Професійна підготовка експерта: відповідна фахова освіта; знання актуальної педагогічної реальності, основних сучасних підходів, тенденцій, інновацій у сфері освіти; психологічна грамотність; знання основних підходів до експертизи в освіті і практики їх застосування; знання правових основ проведення експертизи в освіті.

5. Практичний досвід: досвід роботи у сфері освіти, досвід проведення реальних психолого-педагогічних досліджень, застосування гуманітарних методів; досвід участі в експертизах гуманітарної сфери.

Питання для самоконтролю

1. Чим відрізняються експертиза та консультування в освіті?
2. У чому полягають особливості науково-педагогічної експертизи?
3. Що є об'єктами та суб'єктами гуманітарної експертизи?

4. Назвіть етапи консультування. Охарактеризуйте їх.

5. У чому полягають особливості особистісно-орієнтованого консультування в освіті?

Тести для самоконтролю

1. Оберіть всі правильні варіанти продовження речення, що описує вимоги до експерта, який проводить сертифікацію вчителя:

Експерт та вчитель, що проходить сертифікацію, не мають...

А. проживати в одному населеному пункті;

Б. працювати в одному закладі;

В. бути однофамільцями;

Г. мати спільні наукові роботи.

2. Науково-методична експертиза є ...

А. організаційною формою експертизи;

Б. індивідуальним експертним методом;

В. методом колективних експертних оцінок;

Г. методом експертизи.

3. До якої функції гуманітарної експертизи відносять відстоювання прав та інтересів особистості відповідно до ключових гуманітарних критеріїв, вимог психогігієни, охорони здоров'я?

Виберіть одну відповідь:

А. До захисної.

Б. До розвивальної.

В. До пояснюючої.

Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

4. Встановлення контакту та створення комфортного середовища є необхідним етапом

Виберіть одну відповідь:

А. акредитаційної експертизи;

- Б. науково-методичної експертизи;
- В. консультування;
- Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

5. Який вид консультування покликаний допомогти педагогу/керівнику закладу освіти у його особистісному зростанні, завдяки якому він сам вирішує власні професійні проблеми?

- А. Особистісно орієнтоване консультування.
- Б. Консультування.
- В. Управлінське консультування
- Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до практичного заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів).

Завдання 2. Підготувати зразок науково-методичної експертизи тез, поданих у збірнику «Молода наука. 2025», т. 1.

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 3».

ТЕМА 4. РОЛІ, ФУНКЦІЇ ТА БАЗОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕКСПЕРТА У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Мета: сформувати уявлення про ролі експертів у галузі освіти та їх провідні функції. Вивчити базові компетентності та методи відбору експертів у галузі освіти

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Вимоги до експертів у галузі освіти.
2. Характеристика теоретичних знань експерта у галузі освіти.

3. Вимоги до практичного досвіду експертної діяльності фахівця.

4. Основні фахові компетентності експерта у галузі освіти: комунікативні, аналітичні, прогностичні, проєктувальні.

Ключові слова: експерт, консультант, аналітик, менеджер, провідні функції експерта, базові компетентності, методи відбору експертів,

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

Розгляд *першого питання* необхідно розпочати з висвітлення основних вимог до експерта в галузі освіти. Вимоги до експертів в освіті включають: наявність відповідної вищої освіти, спеціальних знань та досвіду у відповідній сфері, проходження спеціальної підготовки та успішне тестування, дотримання академічної доброчесності, вільне володіння державною мовою, а також особисті якості, такі як об'єктивність, неупередженість, сумлінність, відповідальність, комунікабельність та здатність до навчання. Експерти повинні бути готовими до об'єктивного збору та аналізу інформації, а також до формування неупереджених висновків про якість освітньої діяльності. Необхідно конкретно проаналізувати ці загальні вимоги. Наприклад, до основних вимог відносяться: необхідність вищої освіти, спеціальні знання у сфері освіти та підтверджений досвід фахової роботи (зазвичай, не менше трьох років); Експерти повинні пройти спеціальне навчання та тренінги, щоб отримати необхідні знання процедур та критеріїв акредитації, оцінювання та інституційного аудиту. Вони також повинні мати певні особисті якості, як то: об'єктивність та доброчесність (експерт має бути неупередженим, об'єктивним, сумлінним та дотримуватися принципів академічної доброчесності); важливими є вміння спілкуватися, емоційний інтелект, відповідальність та здатність працювати в колективі; експерти повинні мати здатність до аналітичного та конструктивного мислення, широту погляду, а також природну допитливість і здатність до вирішення творчих завдань та ін.

Щодо *другого питання* необхідно звернути увагу та той факт, що Теоретичні знання експерта в галузі освіти охоплюють спеціальні знання, необхідні для оцінки, аналізу та надання висновків щодо освітніх процесів та явищ, базуючись на ґрунтовній підготовці та розумінні критеріїв інституційного аудиту чи інших освітніх стандартів, а також вимагають об'єктивності та неупередженості у своїй роботі. Зокрема, експерт повинен володіти глибокими та спеціалізованими знаннями в галузі освіти, що дозволяють йому об'єктивно та неупереджено оцінювати освітні процеси, навчальні програми та діяльність закладів освіти. Теоретичні знання експерта мають бути орієнтовані на розуміння відповідних критеріїв та методик, наприклад, у сфері інституційного аудиту, що дозволяє йому проводити обґрунтовану оцінку. важливою складовою є здатність аналізувати отримані дані та формувати висновки на основі аналізу, що базуються на теоретичних знаннях і стандартах. Теоретичні знання є фундаментом для практичної діяльності експерта. Вони дозволяють надати обґрунтовані та об'єктивні висновки щодо освітніх процесів, провести належну оцінку діяльності закладів освіти відповідно до встановлених критеріїв, бути ефективним у виконанні своїх обов'язків, що може включати оцінювання за результатами інституційного аудиту чи надання консультативної допомоги.

Розгляд *третього питання* необхідно розпочати з констатації положення, що практичний досвід є фундаментальною вимогою до фахівця, який займається експертною діяльністю. На відміну від теоретичних знань, досвід дає експерту здатність об'єктивно оцінювати реальні ситуації, враховувати всі нюанси та надавати обґрунтовані рекомендації.

Вимоги до практичного досвіду фахівця-експерта можна поділити на кілька ключових аспектів:

1. *Тривалість та глибина досвіду.* а) Мінімальний стаж: Зазвичай вимагається значний стаж роботи у сфері, яку він експертує. Це може бути 5, 10 або більше років, залежно від складності галузі. Однак, сама по собі тривалість не є достатнім критерієм. б) Глибина досвіду: Важливо не лише скільки років

фахівець працював, а й які завдання він виконував. Ідеться про досвід роботи на різних посадах, у різних умовах, що дає цілісне розуміння всіх процесів і можливих проблем.

2. *Спеціалізований практичний досвід.* а) Досвід вирішення нестандартних завдань: Експерт має вміти не лише застосовувати стандартні методи, а й знаходити рішення для унікальних, складних або конфліктних ситуацій. б) Досвід роботи з аналітичними матеріалами: Фахівець повинен мати досвід аналізу великих обсягів інформації, роботи зі статистикою, розробки та застосування критеріїв оцінювання. Це може бути досвід у проведенні внутрішніх аудитів, розробці звітів або оцінюванні проектів. в) Досвід практичної реалізації проектів: Найкращий експерт — це той, хто сам був виконавцем, брав участь у впровадженні нових ідей або програм. Такий досвід дає розуміння реальних викликів, ресурсів та можливих наслідків.

3. *Досвід експертної діяльності.* а) Участь в експертних групах: Важливою вимогою є досвід участі в попередніх експертних комісіях або робочих групах. Це свідчить про визнання його компетентності колегами. б) Досвід підготовки висновків: Експерт повинен мати навички підготовки чітких, структурованих і логічно обґрунтованих експертних висновків та звітів. в) Досвід публічних виступів та консультування: Уміння доносити складні ідеї, аргументувати свою позицію та відповідати на запитання клієнтів є критично важливим.

4. *Професійна репутація та постійний розвиток.* а) Професійна репутація: Підтвердженням досвіду є не лише офіційні документи, а й професійна репутація. Це може бути визнання в професійному співтоваристві, наукові публікації, рекомендації від колег або керівників. б) Постійне навчання: Навіть найдосвідченіший фахівець повинен постійно підвищувати свою кваліфікацію, оскільки сфера діяльності не стоїть на місці. Це підтверджується участю у семінарах, курсах, конференціях, що свідчить про актуальність його знань.

Таким чином, можемо зробити загальний висновок, що вимоги до практичного досвіду експерта виходять за рамки простої кількості відпрацьованих років. Вони включають глибину, різноманітність та якість набутих навичок, що дозволяють фахівцю не лише оцінювати, а й розуміти контекст, а також відповідати за свої висновки.

Для відповіді на *четверте питання* необхідно розуміти, що основні фахові компетентності експерта у галузі освіти включають комунікативні (взаємодія, обмін інформацією), аналітичні (оцінка стану, виявлення проблем), прогностичні (передбачення розвитку, визначення перспектив) та проєктувальні (розробка та впровадження інновацій). Ці компетентності дозволяють експерту ефективно працювати з освітніми системами, педагогами, учнями та іншими зацікавленими сторонами, забезпечуючи їх розвиток та вдосконалення. Далі необхідно зупинитися на більш розгорнутій характеристиці цих компетентностей. Зокрема, комунікативні компетентності передбачають вміння налагоджувати зв'язки, ефективно взаємодіяти з різними суб'єктами освітнього процесу (педагоги, адміністрація, учні, батьки, громадськість). Навички ведення переговорів полягають у вмінні аргументувати свою позицію, досягати компромісів та знаходити спільні рішення. Здатність здійснювати ефективний обмін інформацією дає можливість чітко та зрозуміло доносити свої думки, вислуховувати та аналізувати інформацію від інших. Аналітичні компетентності ґрунтуються на здатності до критичного мислення і полягають у об'єктивному оцінюванні освітніх явищ, процесів, програм та результатів. Важливою здатністю експерта у галузі освіти є вміння бачити сутність освітніх проблем, виявляти їх причини та наслідки. Необхідною також є здатність розглядати освітні процеси як взаємопов'язані системи та аналізувати їх у контексті ширшого середовища. Важливою також є здатність бачити майбутні тенденції розвитку освіти, педагогічні інновації та потенційні виклики, оцінка можливих сценаріїв розвитку, формування бачення майбутнього освітньої системи. Особливе місце в переліку компетентностей

експерта в галузі освіти займають проєктувальні компетентності та здатність створювати нові освітні програми, методики, моделі та стратегії.

Питання для самоконтролю

1. Які ролі експертів у галузі освіти ви знаєте? Стисло охарактеризуйте кожную з цих ролей.
2. Назвіть провідні функції експерта у галузі освіти.
3. Виділіть спільне та відмінне між кваліфікаціями «експерт у галузі освіти», «менеджер з освіти», «фахівець з управління проєктами», «менеджер інноваційного бізнесу».
4. Які методи відбору експертів у галузі освіти ви знаєте?
5. Які принципи діяльності у творчих групах?

Тести для самоконтролю

1. Скільки етапів у процесі сертифікації вчителів?

- А. Три.
- Б. Два.
- В. Чотири.
- Г. П'ять.

2. До якого компоненту професійної компетентності експерта відносять тактовність, делікатність; незалежність?

Виберіть одну відповідь:

- А. До особистісних якостей.
- Б. До комунікативної компетентності.
- В. До методологічної грамотності.
- Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

3. Статистичні дані, що дозволяють оцінити судження про ключові аспекти функціонування освітніх систем - це...

Виберіть одну відповідь:

- А. показники;

- Б. параметри;
- В. критерії;
- Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

4. Чи відноситься до загальних компетентностей експертів здатність покладатися на інших людей і делегувати повноваження?

- А. Ні.
- Б. Так.
- В. Питання не дає можливості обрати однозначну відповідь.
- Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

5. До якого виду компетентності експерта відносять здатність використовувати знання методів і теорій гуманітарних, соціальних та економічних наук під час здійснення експертних робіт?

- А. Загальна компетентність експерта.
- Б. Спеціалізована компетентність експерта.
- В. Інклюзивна компетентність.
- Г. Методична компетентність.

Виконайте завдання 1-2

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до семінарського заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. Напишіть есе на тему «Відбір експертів у галузі освіти: неактуальна проблема чи необхідність сьогодення?»

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 4».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Величко Н., Кишинська А., Семенова О. Сертифікація від А до Я: що має знати завуч, щоб підготувати педагогів. *Заступник директора школи*. 12 грудня 2022 р. С. 22–29.
2. Гурак Руслан: Сертифікація педпрацівників – місія якісних змін у системі освіти. URL: <http://osvita.ua/school/teachercertification/88318/?fbclid=IwAR2KOoidqmLLgQK0o5mO6X8Ju2HduHBDNwej459OUe4xF4ONMhvUmufPg0>.
3. Метод експертних оцінок. Матеріали з навчального предмету «Соціологія». URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/5372/46/>
4. Наказ Державної служби якості освіти України від 10 червня 2024 р. № 01-10/177 «Про форму експертного висновку щодо оцінювання професійних компетентностей учасника сертифікації (вчителя навчальних предметів (інтегрованих курсів) громадянської та історичної освітньої галузі та/або освітньої галузі «Суспільствознавство») та методичні рекомендації щодо її заповнення».
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 травня 2023 р. № 552 «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07 липня 2023 р. за № 1155/40211.
6. Пасічник Н. О., Ботузова Ю. В., Ріжняк Р. Я. Експертна діяльність в закладах освіти : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Кропивницький : ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. 514 с.
7. Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми : методичний посібник / А. Бутенко, та ін. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 127 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Розяснення-щодо-застосування-Критеріїв-оцінювання-якості-освітньої-програми.pdf>

8. Толочко С. В. Викладач-експерт у галузі освіти: суть і структура науково-методичної компетентності фахівця. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 1 (37). Ч. II. С. 178-185. URL: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-1-2-28>.

Інформаційні джерела

1. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>
2. Державна служба якості освіти в Україні. URL: <https://sqe.gov.ua/>
3. Нова українська. школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Приклади оформлення використаних джерел. URL: http://www.kdu.edu.ua/GV_jurnal/pryklad_oformlennya_lit_dzherel.pdf

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гурак Руслан. Сертифікація педпрацівників – місія якісних змін у системі освіти. URL: <http://osvita.ua/school/teachercertification/88318/?fbclid=IwAR2KOoidqmLLgQK0o5mO6X8Ju2HduHBDNwej459OUe4xF4ONMhvUmufPg0>.
2. Метод експертних оцінок. Матеріали з навчального предмету «Соціологія». URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/5372/46/>
3. Толочко С. В. Викладач-експерт у галузі освіти: суть і структура науково-методичної компетентності фахівця. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 1 (37). Ч. II. С. С. 178-185. URL: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-1-2-28>.
4. Етичні аспекти консультативної діяльності. Електронний ресурс. URL: http://www.osvitaplaza.in.ua/publ/etichni_aspekti_konsultativnoji_dijalnosti_/279-1-0-27223.
5. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2023. 31 с. URL: <https://testportal.gov.ua/navchalni-vtratysutnist-prychyny-naslidky-ta-shlyahy-podolannya-analitychnyj-materialvid-fahivtsiv-ukrayinskogo-tsentru-otsinyuvannya-yakosti-osvity>
6. Рекомендації для експертів із розгляду внутрішньої політики і процедур забезпечення академічної доброчесності та зовнішньої оцінки їх якості : схвалено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 07.06.2022 протокол № 9 (14). URL: <https://surl.lu/shctni>
7. Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти: українсько-англійські / англійсько-українські паралелі / Укладачі Авшенюк Н. М. та ін. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/Тезаурус-термінів-електронне-видання.pdf>

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Максимально можлива оцінка за індивідуальне завдання – 20 балів.

Індивідуальне завдання виконується студентами у формі есе на вибір із запропонованого переліку тем. Захист есе здійснюється на практичному занятті.

Обсяг есе - до 5 сторінок формату А4, шрифт Times New Roman, кегель 14 pt з інтервалом 1,5 між рядками, з відступами від країв аркуша по 2 см зліва та згори і по 1,5 см знизу та справа. Використання літератури та інших джерел обов'язкове, як і посилання на них.

ТЕМИ ЕСЕ:

1. Консультування керівників освітніх установ.
2. Особливості науково-педагогічної експертизи
3. Особливості гуманітарної експертизи..
4. Що важливіше – теоретична чи практична підготовка експерта в галузі освіти?
5. Яким експертом я бачу себе в майбутньому..
6. Мої уявлення про ідеального експерта у галузі освіти,
7. Креативність як важлива якість особистості експерта у галузі освіти.
8. Етичні правила комунікації експерта в галузі освіти у глобальних інформаційних мережах.

При написанні есе слід дотримуватися такого порядку викладу:

1. Актуальність проблеми.
2. Теза. Студент повинен чітко сформулювати тезу, яку він хоче довести або спростувати..
3. Пояснення суті даної тези.
4. Особисте ставлення до висунутих положень.
5. Висновок.

Критерії оцінювання есе:

- *релевантність* (есе повинно відповідати темі та повністю розкривати питання. При розкритті теми студент може використовувати конкретні приклади або ж власні розмірковування) - 6 балів;

- *оригінальність та самостійність* (незалежність та спроби автора розкрити тему в контексті власної позиції, самостійність у пошуку інформації. Цитування, використання або повторення чужого тексту (навіть у зміненому вигляді) без наявності посилання буде розцінено як плагіат) - 8 балів;

- *логічність* (есе має бути єдиним і логічно зв'язним текстом. Студент висуває певну тезу й потім підкріплює і розвиває її за допомогою аргументів (можливо, аргументів за і проти) і посилань на ті чи інші джерела. Якщо у роботі буде міститися набір розрізнених і погано обґрунтованих тверджень, то вона отримає низький бал за даним критерієм) - 6 балів

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Зміст поняття «експертиза». Поняття «експертиза в освіті».. Поняття «експертна діяльність в освіті».
2. Предмет експертизи. Види, функції, принципи. Типологія експертиз.
3. Завдання експерта у галузі освіти відповідно до напрямку діяльності.
- 4.. Об'єкти і суб'єкти експертизи в освіті
5. Етика і етикет у професійній діяльності.
6. Відбір організаційних форм та методів експертної діяльності.
7. Підготовка інструментарію для проведення експертизи.
8. Технологія проведення експертизи.
9. Статистичний аналіз результатів.
10. Підготовка звіту за результатами експертного оцінювання.
11. Освіта як об'єкт експертизи.
12. Особливості наукової та гуманітарної експертизи.
13. Особистісно орієнтоване консультування в освіті.
14. Управлінське консультування.
15. Експерт у галузі освіти як фахівець у цій галузі.
16. Вимоги до експертів у галузі освіти.
17. Характеристика теоретичних знань експерта у галузі освіти.
18. Вимоги до практичного досвіду експертної діяльності фахівця.
19. Основні фахові компетентності експерта у галузі освіти: комунікативні, аналітичні, прогностичні, проєктувальні.

ГЛОСАРІЙ

Аналітик - це фахівець, який проводить аналітичні дослідження та узагальнення в певній сфері діяльності, використовуючи методи аналізу для прогнозування процесів і розробки стратегій розвитку.

Базові компетентності експерта - здатність до аналізу, організації та планування в галузі управління; володіння технологіями управління людськими ресурсами; вміння знаходити і приймати організаційні управлінські рішення; здатність керувати в кризових ситуаціях; вміння і готовність формувати команду для вирішення поставлених завдань; вміння розподіляти функції, повноваження і відповідальність між виконавцями; вміння розробляти системи стратегічного, поточного та оперативного контролю; володіння принципами і сучасними методами управління операціями в різних сферах діяльності.

Вимоги до експерта – креативність, евристичність, інтуїція, предикативність (здатність передчувати та передбачати майбутній розвиток об'єкта), незалежність, різносторонність.

Гуманітарна експертиза - це різновид міждисциплінарного «мета-консультування», що застосовується в різних сферах суспільного життя для аналізу та вирішення питань, пов'язаних з гуманітарними, соціальними, правовими та етичними аспектами

Експерт (від лат. expertus - досвідчений) - компетентна особа, яка запрошується у спірних питаннях.

Експертиза - це процес дослідження певних питань або справ фахівцем-експертом, який використовує спеціальні знання для отримання висновку.

Експертна діяльність в освіті - це діяльність педагогічних та науково-педагогічних працівників, які мають спеціальні знання та досвід у сфері освіти, для проведення аналізу, оцінювання та надання обґрунтованих висновків щодо різних аспектів освітньої діяльності, зокрема для сертифікації, проведення інституційного аудиту чи участі у процесах забезпечення якості освіти.

Експертна оцінка - це процедура визначення кількісних або якісних характеристик об'єкта або явища, яка здійснюється кваліфікованими фахівцями (оцінювачами) з метою встановлення його ринкової, заставної, страхової або іншої вартості для подальшого використання в юридичних операціях (купівля-продаж, дарування, спадкування, застава), бухгалтерському обліку, страхуванні чи прийнятті управлінських рішень.

Експертні методи - методи, засновані на думках експертів у даній галузі знань з наступною обробкою отриманих результатів з метою виявлення основних критеріїв і тенденцій, властивих об'єкту.

Зміст експертної діяльності містить безпосереднє проведення експертиз та досліджень, наукову діяльність (розробка методик, теорій), науково-методичне та організаційне забезпечення та правове регулювання для отримання доказів та встановлення фактичних даних на основі спеціальних знань.

Індивідуальні експертні методи - це методи експертних оцінок, де кожен експерт надає свою оцінку окремо, без взаємодії з іншими.

Колективна експертна оцінка в освіті — це процес використання думок групи кваліфікованих фахівців (експертів) для визначення якісних або кількісних характеристик, оцінки процесів чи явищ у сфері освіти, що допомагає підготувати інформацію для прийняття обґрунтованих рішень, наприклад, при самооцінюванні закладу освіти.

Консультант - фахівець, який надає професійні поради, експертну думку, аналітичну підтримку та інформацію у певній сфері, допомагаючи клієнтам або організаціям приймати зважені рішення та вирішувати проблеми.

Консультавання - це двостороннє спілкування та взаємодія між фахівцем (консультантом) і людиною, яка потребує допомоги (клієнтом), з метою допомогти останньому впоратися зі складною життєвою ситуацією, знайти рішення проблем, адаптуватися до нових умов та розкрити внутрішні ресурси.

Критерій - підстава для оцінки, визначення кваліфікації чогось; мірило.

Метод групової оцінки об'єктів полягає в раціональній організації та проведенні експертами аналізу проблеми, кількісної оцінки суджень та обробці результатів експертизи.

Метод експертної оцінки - це система прийомів отримання та обробки інформації від фахівців для вирішення завдань, що вимагають знань і досвіду, шляхом формування кількісних або якісних оцінок та їх подальшого аналізу

Методи відбору експертів - документальний (на основі об'єктивних анкетних даних); експериментальний (на основі аналізу досвіду роботи в попередніх експертизах); метод голосування експертами-виборцями; метод самооцінки (евристичний) кандидатами в експерти (за бальною системою), статистичний метод.

Наукова експертиза - це вид діяльності, який включає дослідження, аналіз, перевірку та оцінку наукових та науково-технічних об'єктів для підготовки обґрунтованих висновків щодо їхнього рівня, відповідності та реалізації. Метою такої експертизи є надання експертних висновків для прийняття рішень стосовно об'єктів експертизи, які можуть бути науковими або науково-технічними продуктами.

Об'єкти експертизи - освітні явища, процеси, результати, документи, матеріали або системи, які здійснюють оцінювання з точки зору їх якості, відповідності стандартам або доцільності впровадження.

Організаційні форми експертизи в освіті охоплюють акредитаційну, атестаційну, наукову та педагогічну діяльність, що передбачає залучення експертів з відповідними знаннями та досвідом для оцінки якості освітніх програм, освітньої діяльності закладів освіти, а також для проведення наукових досліджень та моніторингу.

Особистісно орієнтоване консультування спрямоване на аналіз індивідуальних, особистісних причин виникнення проблемних і конфліктних ситуацій і шляхів запобігання їх у майбутньому. Фундатором напрямку традиційно вважається Карл Роджерс

Оцінка експертна - результат науково-педагогічної експертизи, мотивована думка, судження спеціаліста про якість того, що було предметом експертизи.

Оцінка інспекторська - здійснюється методом шкалування, порівняння з еталоном, фіксації статистичних даних

Параметр - змінна величина, від якої залежить значення іншої змінної величини; критерій.

Показник - ознака, відносно якої здійснюється оцінювання, за якою характеризується що-небудь

Предмет експертизи - це фактичні дані та обставини, що можуть бути встановлені на основі спеціальних знань експерта, які мають значення для справи або становлять інтерес для замовника експертизи. Предмет експертизи визначається питаннями, поставленими перед експертом, і включає дослідження матеріальних об'єктів, які містять інформацію, що потребує спеціальних знань.

Провідні функції експерта - гуманістична (розкриває і обґрунтовує унікальність педагогічного досвіду); соціальна (виявляє значимість інноваційного досвіду, визначає статус педагога); ■ діагностична; прогностична; корекційна; мотиваційна; оцінна (контрольно-оцінна); навчальна.

Психологічне консультування - це надання професійної психологічної підтримки для вирішення проблем, що виникають у професійній сфері, включаючи особисті, міжособистісні та управлінські аспекти. Експерт може використовувати методики психологічного консультування для оцінки ситуації, розробки стратегій, надання психологічної освіти та допомоги клієнту в самостійному пошуку рішень.

Суб'єкт експертної діяльності в освіті - це фізичні особи (педагогіки, практики, фахівці з відповідних галузей знань), які пройшли спеціальну підготовку та мають необхідні знання для проведення експертизи. Ці особи повинні володіти відповідними якостями, такими як об'єктивність, неупередженість, доброчесність, комунікабельність та відповідальність.

Управлінське консультування - це експертна допомога освітнім закладам (школам, університетам, іншим установам) у вирішенні управлінських, фінансових, технологічних та інших питань, спрямована на діагностику їхньої діяльності, пошук шляхів підвищення ефективності та досягнення стратегічних цілей. Консультанти допомагають у навчанні керівників та фахівців, впровадженні інновацій та вдосконаленні процесів роботи з людьми.

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Іваницький Олександр Іванович

ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ
В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Методичні рекомендації до семінарських занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності А1 Освітні науки освітньо-професійної програми
«Організація освітнього середовища»

Рецензент А. М. Андрєєв
Відповідальний за випуск І. В. Козич
Коректор О. О. Чепур